

BÄCK, ABRAHAM

**Herman Diedrich Spörings med. doct. och
professor vid kongl. academien i Åbo,
ledamot af kongl. svenska vetenskaps
academien i Stockholm, samt af kongl.
vetenskaps societeten i Upsala äreminne
offente**

Stockholm
[1749]:

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Bäck, H.D.S p ö r i n g s ä r e m i n n e .
1749.

Biogr.

Sv.

(Bv.)

1700-1829

Ex.B

Biogr.
Svob.
(Pr.)
1700-1829

HERMAN DIEDRICH SPÖRINGS

MED. DOCT. OCH PROFESSOR VID KONGL. ACADEMIEN I ÅBO, LEDAMOT AF KONGL. SVENSKA VETENSKAPS ACADEMIEN I STOCKHOLM, SAMT AF KONGL. VETENSKAPS SOCIETETEN I UPSALA

ÄREMINNE,

OFFENTELIGEN PÅ STORA RIDDAREHUS-SALEN,

EFTER
KONGL. VETENSKAPS ACADEMIENS
BEFALLNING

UPRÅTTADT DEN 11. JAN. 1749.

AF
DESS LEDAMOT
ABRAHAM BÄCK,

Med. Doct. och Assessor i Kongl. Coll. Med. Kongl. Hof-Medicus
och Kongl. Vetenskaps Societetens i Upsala Medlem.

STOCKHOLM,
Tryckt hos LARS SALVIUS.

LIBRARY OF THE

UNIVERSITY OF

CHICAGO

1880

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

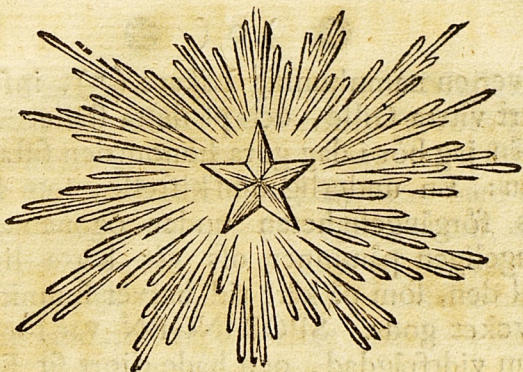
UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY OF CHICAGO

HERMAN DIEDERICH SPÖRING
lefver i Edart minne, *Nådige Her-
rar, mine Herrar,* och Hans snille-
bragder göra honom odödelig hos Efter-
kommande. Han behöfver ingen annan min-
nesvård. J hafven dock velat, efter beröm-
lig sedvana, yttra den sorg som J delen med
det Allmänna, öfver en så vittter Ledamots
bårtgång. Jag önskar, at Edart val stannat
på en annan Tolk, som kunnat värdigt be-
skrifva denna Lärda Mannens lefverne, och
så utföra Eder affaknad, at hela verlden måt-
te röna, med hvad kärlek J omfattan Ve-
tenfkaper, och hwad ömhet J hafven för
deras Älfkare.

Tillåten mig, at anmärka vid detta for-
geliga tilfället, det vår SPÖRING nu för
sex år sedan gjorde sjelf et Åminnelse- Tal

A

öfver

öfver en namnkunnig Läkare (*), inför E-dart vittra Gille, och på detta stället, hvarifrån jag bör i dag göra honom den sista tjensten: En underlig omskiftelse, som får oss förgängeligheten under ögonen, och klageligen påminner oss vår kårta lifstid. Vål den, som på kårt tid hafver hunnit göra mycket godt. SPÖRINGEN var för Lärdom vidtfrågad, och hade gjort sit Fådernesland stor nytta i en ålder af sex och fyrtio år,

Han föddes i Stockholm den 19. i October månad år 1701. af Fadren Conrectorn vid Tytka Scholan, EBERHARD CHRISTIAN SPÖRING, och Modren ELISABET BENEDICTA BURMEISTER. Lyckelig, at han med det samma fick i sin Fader en Lärare, som icke allenast sjelf innehade de gamla lärda, så väl som de nu brukeliga språken, utan jämväl årkändes för en måltare i Undervisningsverket. Unga SPÖRINGEN var et godt ämne och kår sinom Fader, ty var ej under, at han redan i späda åldren kom vida i det Latinska språket, och begynte öfva sig i dem, som Italienare, Fransoser och Angelsmän tala, med sådan lycka, at han snart nog besatt dem i fullkomlighet.

Hans Moder hade mycken smak i ritning och flera handafslögder som pryda könet.

(*) Doct. Johannis Moræi Åreminne efter Kongl. Vetenskaps Academiens befallning uprättadt af Des's Ledamot Herm. Diedr. Spöring, Stockh. 1743.

net. Fadren var ock kännare af Musiquen och Ritarekonsten. Då förtiden styrdes Tyfka Scholan af STENMEYER, en man, som i stället för lek roade sina Lärjungar med örter och blomster, nämnde dem i namn, och lärde deras nytta, samt halv på sitt sätt at härbergera Botaniquen, som då aldeles hade blifvit landsflyktig i Sverige, om icke RUDBECKER och CELSIER funnits.

Jag föreställer mig unga SPÖRINGEN barnsligen fågna sig åt sin Mors Ritningar, huru han efterapar dem med spåd hand och visar sit prof åt Fadern, samt lånar agtsamt öra, när hans Far rörer sitt spel, och i deras hop, som på åkrar och ångar samla örter, är alltid den förste och lärgirigaste. Så liten början behöfves at inplanta kärlek och lust för Vetenskaper. De äro bördige af Him-melen, och hafva nog magt at draga ofs til deras kärlek. Men förr än vi känne, huru kunne vi älska dem? Vår SPÖRING fick smaken på dem och blef dem tilgifven. Han blef snabb Ritare, god Musicus och förfaren Botanicus.

Jag vet ej hvaraf det kommer, at redan i yngre åren en får lust til det Lefnadsfättet, en annan til et annat. Et enda gifvit tilfälle röjer arten. På det fättet griper det ena barnet efter boken, det andra fattar vårjan. Hvad såkrare kunna de bygga på, som omgåås med snillevalet? SPÖRINGEN lærer så länge hafva fågnat ögonen med blomster,

ster, och hårdt deras mångfaldiga nytta i allehanda sjukdomar, at lusten uptändes til at låra urkilja dessa sjukdomar, at känna människokroppen, och se des underliga byggnad. Med et ord, han gaf sig til Läkarekonsten.

De gamle säga, at Apollo upfant Medicin, förstod sig på örter, och var Måftare i Musiquen. Vår senare Apollo, den berömde BOERHAAVE, var god Musicus, stor Botanicus och stor Medicus. SPÖRINGEN gick samma väg, och kunde ej annat, med så god grund och så mycken qvickhet, än åfven hinna til högden af sin Vetenskap.

Åter öppades för honom goda tillfällen. Ty sedan han såsom en telning, hvilkengaf godt hopp, blifvit flyttad til at få mer tol och rum, och kommit til Upsala Lårohus på 17:de ålders året, hade han den lyckan, at få bo och såsom barn vistas hos Vår värdige OLOF CELSIUS, Fadren, hvilken hafver värfat, det Naturens Vetenskap råcker vänlig hand åt den ådlare kundskapen, och i det ändamålet, at förklara örterna som nämnas i den heliga Skrift, hafver sjelf både samlat allestädes ifrån, och underhållit en myckenhet växter. Hos denna lärda Mannen förkofrade sig SPÖRINGEN, jämte det at han hörde då varande Medicinæ Professores RUDBECK och ROBERG.

Någon tid derefter började den vidtberömde BROMELL at hålla i Stockholm Anatom-

tomi-

tomiska föreläsningar, såsom Anatomiae Professor förordnad af Högstsal. Konung CARL den XII. Efter sådana öfningar felade i Upsala, så skyndade sig SPORINGEN åter til Stockholm, och med sin flit utträttade så mycket hos BROMELL, at han ej allenast vann hans vänskap och undervisning i Anatomien, utan ock blef tagen i BROMELLS hus för des Barns skull, och fick fritt tilträde til hans Prober-Cammare och alla des samlingar i Mineralier och Mynt, som hittils varit de anseeligaste någon haft i vårt land, men beklageligen blifvit skingrade. Här var i några år at göra för SPORINGEN. En myckenhet af sköna böcker, et vackert förråd på torra inlagda örter, och en fritilgång til BROMELL sjelf, gifvo våldet bästa tilfället, at på en gång få smak och insigt i alt det som Naturen framgifver.

Vid samma tid gjorde han sig til nytta Doctor v. HORNS vänskap, som med mycken heder var Stads-Physicus i Stockholm, och för sina Skrifter räknas billigt ibland de namnkunniga Svenska Läkare.

Menen J icke, mine Herrar, at den som gjort bekantskap med så många Vetenskaper, lärer vara skickelig at se främmande örter. Naturen stod öpen för vår SPORING, och intet kunde undfly hans upmärksamhet. Men först tänkte han på det som rörde hans konst, och för den orsaken stannade uti Leyden, der BOERHAAVE lär-

de, och såsom et klart Ljus drog folk til sig ifrån alla verldenes åndar. Han hörde denna namnkunniga Mannen läsa öfver Chymien, Botaniquen och Practiquen. I Anatomien och Chirurghien följde han ALBINUS, som föga hafver sin lika i de stycken. Och efter han visste nog, huru nära slågt Medicin är med Physiquen, samt at de komma genom orätta dören in i Æsculapii tempel, som ej gå den vägen, så var han slitig åskådare af Professor GRAVESANDS experimenter. Det lönte fannerligen mödan at se denna berömda Mannens kosteliga Instrumenter, och hans färdighet i försöken, som gick öfver alt hvad man kan föreställa sig. Men det behöfdes SPÖRINGENS ögon och snille, at göra sig nytta af alt detta. Annars faller et välsignadt regn på stenören, och middags-solen bestrålar såfångt fjällryggen. Våra vittre Vandringsmän kunna med skål räkna den tiden för den lyckeligaste af sin lefnad, på hvilken de vetat rätteligen njuta så stora Måns lärdom och bekantkap. Men lyckeligare voro de tillika med vårt Fädernesland, om vi hade så goda inrättningar i de två o-umgängeliga delarna af Läkarekonsten, Anatomien och Chirurghien, at vi kunde lära det nödiga hema och ej behöfva söka det i främmande Länder.

Efter två års vistande i Leyden begaf han sig til Tyskland, at bese de förnämsta Bergverken. At han sedt dem med nödig agtsam

samhet, visar en Beskrifning som han förårat til Kongl. Academien i Åbo, angående det märkvärdigaste, i synnerhet vid de Harziska verken, de der förekommande malmer och stenarter, arbeten och processer samt hela Bergs-Oeconomien. Då kom honom til måtta hans färdighet i ritande och tecknande, så väl som vid de beskrifningar, som han författat öfver Säckerbruket, Flanel-Tryckeriet och Blårstampen uti Hamburg; öfver Saltjuderiet i Lüneburg; och i Amsterdam öfver SEBAS Naturalie-Cabinet, Bandväfveriet, Spegelmakeriet, och qvarnarna i Zerdam, med mera, som i Hushållning och Manufacturer förtjenade upmärksamhet; det hans papper intyga och vittnar vår vårda Ledamot Herr Assessor BRANDT, hvilken här bör nämnas såsom SPORINGENS trogna Refe-Camerat, och berömas för det, at han ädelmodigt honom bisprungit, när hågen at se och låra förde SPORINGEN längre än Pungen tilföde.

Jag skulle misbruka Edart tålmod, *Mine Herrar*, om jag med mitt Tal wille följa vår SPORING til Paris, der han ytterligare et år hafver lagt hand vid Anatomien, flitigt besökt Lazaretterna, och använt sig til nytta alla de tilfällen, som bjudas lärgiriga Snillen i denna folkrika Staden. Jag beropar mig på dem i denna Kongl. Vetenskaps Academien, höge til ått och åmbeten, födde til Vetenskapernas heder

och försvar, som den tiden vistades i Frankrike. J veten, huru SPÖRINGEN bemödade sig, och förut spådden rätteligen, at Fädernes-Landet hade mycket at vänta af honom.

Vid återrefan genom Holland utgaf han Theses i Medicin uti Hardervyk (*), och blef der Doctare. Et namn som han årnade hedra, men ej bruka at skyla okunnighet under, såsom fattig halt under stor prägel.

Om någon tänker at SPÖRINGEN hafver kunnat blifva Doctare för bättre köp, och at han väl kunnat umbåra så många resor och besvär, när det allenast kommer derpå ut, at vara Medicus; så medgifver jag, at så djup insigt i Bergsväsendet är ej det nödigaste för en Medicus; men tillika påstår, at det är svårt til at utstaka gränser för en Läkares kundskap, eller visa hvad ej någon gång skulle vara honom nyttigt at veta. Fastän konsten är vidlöftig och lifvet kårt, så bör likväl en Medicus jämväl hafva något som pryder honom, efter HIPPOCRATIS utfago. Nog af, at SPÖRINGEN hade lust för Bergs-vetenkapen, och at han gjorde sin uträkning, en gång använda det til Fädernes-Landets Natural-Historia, för hvilken han brann af kärlek, såsom
mång

(*) Theses Medicæ Inaugurales examini subjeit HERMANNUS SPÖRING, Holmiæ Svecus ad diem 18. Maji 1726. in 4:to. Harderovici, apud Viduam Alb. Sas & Olofs,

mång prof intyga. Vår stora HJERNE var äfven så god Bergsman som han var Medicus, och gjorde Sverige mer nytta med det som han sedt utomlands i Mineraliers handtering, än vi vete at årkänna. Stora Snillen finna en Vetenskap för liten, de inkråkta sig flera, såsom en verld sadet ej vara tillräckelig för ALEXANDER. Någon kan blifva god Medicus utan vidlöftiga refor. Likväl tyckas refor vara oumgångeliga, så länge tilfällen fela at kunna låra några några nödiga stycken i Medicin. Ej heller må det falla oss besvärligit, at föka något i främmande Länder, som kan hjälpa oss at vål utforka sjukdomarnas orsaker, eller gifva oss medel at häfva dem. Vår konst är mycken möda värd. I den åro de finårsta förseelser stora, efter som det kommer an på deras hälsa och lif, som sig oss anförtro. Och vi hafve at göra inför GUD råkenkap för de fel, som vi begå af okunighet, när vi förmått låra bättre.

Dock jag århindrar mig, at SPÖRINGEN behöfver intet något Försvars-Tal, efter han med sina Refor tjente mer sit Fädernes-Land än sig sjelf. Han kom hem efter 4. års vistande utomlands, klok och förfaren, men gåldbunden. Lyckeligit för honom, at han 1728, eller et år efter sin återkomst, befordrades til Medicinæ Professio vid Kongl. Academien i Åbo, som han tilträdde med et Tal om *nyare Natu-*

ral Philosophiens nytta i Medicin, och förestod til sit sista, ehuru flera tilbod honom gjordes, at byta i fördelagtigare.

Nu få vi se Professor SPORING beklåda sit ämbete med heder, samt vinna Ungdomens förtroende och kärlek genom slit i sin fysla och ömhet om deras bästa. Han visste fullkomligen at intaga sina åhörare tycke med sådana Förelåningar, som voro både nyttige och nögsame. Med det samma som han viste dem uti Anatomien af kreatur och människor, det som upväckte förundran, så gaf han dem rent och tydeligit begrep om kroppens bygnad och hushållning, och lade dermed grunden til det gyllende *känn tig Sjelf*, som fordom var skrifvit på PLATONIS Schola. Til at få mycket bättre fästa i Ungdomens minne och håg de lagar, som angå diæten, nödvändiga för hvar människa, som vill lefva förnuftigt, så lät han uplägga den så kallade *Salernitanska Scholan*, och läste deröfver; intet så mycket för Bokens värde, som at roa sig och sina åhörare, och på et angenämt sätt låta dem förstå deras skyldighet, väl vetande, at hvad en frisk människa skal agta sig före, i godt sällskap och vid bordet, bör ej stöta såsom en alfvarsam och djup Sedolära, utan at behaga, såsom en berättelse för Ro skull. Til deras tjenst, som med alfware tänka på sin hålsa, hafver han öfversatt på Svenska och lemnat färdig

färdig til trycket den vidtberömda Doctor
FRIDRIC HOFFMANS Skrift, om *Konsten at
vara sin egen Läkare.*

Han hafver genom några Academiska
Arbeten, visat ytterligare sitt fätt at lära,
och huru han altid byggde på rätta grun-
den. Sådana prof blifva nu gagneligare,
när ämnen väljas som röra något nyttigt, och
Professorerne sjelfve räkna sig til heder, at
det, som deras namn förer, är väl utarbetat.
Man igenkänner grant SPÖRINGEN i dessa
Skrifterna. Han visade i den om *Vatten*
(*) alla de nödigaste Rön, som uptäcka Vat-
nets egenskaper. I den om *Kuppis Brunn*
(**) hafver han det Allmänna vid handen
gifvit denna Mineral-Källans halt och be-
skaffenhet, som är belägen et litet stycke
ifrån Åbo Stad, och varit kallad ifrån äl-
dre tider St. Henrics källa, efter den Bi-
skopen döpte der Finnarna, som antogo
Christendomen uti St. ERIKS fälttog. Vår
SPÖRING hade vid sin ankomst til Åbo för-
sedt denna källan med alla beqvåmligheter,
och genom sit förestående bragt detta vat-
net til den heder, som det ifrån den namn-
kunnige Professor TILLANDES tid hade för-
värfvat sig, men småningom förlorat genom
något

(*) *Dissertatio Physico-Medica de Aqua, Præf. Herm. Dieter. Spöring, Resp. Petro Folin, Aboæ 1729. in IV:to.*

(**) *Examen Chymico-Medicum Fontis soterii Kuppifensis. Sub Præf. Herm. Dieter. Spöring, Resp. Joh. Ekelund, Aboæ 1741. in IV:to.*

något förtroende, som hans företrädare ville komma en annan brunn uti, vid Nändal. Kuppis Vatnet lärer svårligen mista sit rykte, sedan SPÖRINGEN gådt i borgen för des goda verkan; i synnerhet om anmärkningarna en gång utkomma, som han lemnat efter sig öfver Kuppis Bruns-Cur, år 1729, och af hvilka et litet prof låses i Kongl. Vetenskaps-Societetens Handlingar i Upsala, om en Bonde, som genom detta mineral-vatnet blifvit fri från en sjukdom, hvilken liknade spitållka. De Chymiska profven, som han gjort öfver detta vatnet, äro ej med mindre vett anstälde, än slutfatferne, som han deraf drager, äro rene. Märkvärdig är ock hans berättelse om detta vatnets större tyngd, när det nyss tages utur källan, än någon tid efter, hvilket kulan i hydrostatiska Vågbalcken utvisar, som sjunker djupare när vatnet en tid stådt uppe: Och skal komma af svafvelångan, som rör och utspänner detta mineral-vatnet när det är friskt, såsom vår Professor menar.

Om jag hafver vidlöftigare detta Eder förebragt, *Mine Herrar*, än mitt ämne skulle tyckas fordra, så skyller jag på min Företats, som är vifa Eder SPÖRINGENS arbeten styckevis, på det J mågen kunna döma hvad han var i det hela. En stor hjelte må berömas af de slagtingar som han vunnit öfver sina fiender, och af de fasta städer, som han med eld och svärd tvungit. Lärde

de män böra hedras af deras snillebragder. Ju mer nytta de gjort människoslägtet med deras fynd, ju flera Årestoder hafva de uprest sig. En Läkare hafver många tilfällen, at blifva välförtjent hos det Allmänna, efter han hafver at göra med en Konst, som alltid är nödig och aldrig blifver fullkomlig. Om han är Christen och människovänni, så är hans skyldighet at föra til allmän nytta, hvad han med bekymmer hos sina Sjuka utrönt. Ty jag håller ej dem vårda det namnet, som hafva vinning för yttersta ändamålet af deras Medicin, och låta med sig begrafvas hvad de årfarit. SPORINGEN brann af åtrå at göra sitt yttersta til Konstens förkofring, och gjorde det väl; ty han stannade ej i ytan af sin Vetenskap. Hans Rön gifva Chymie, Anatomie och Medicin ljus: De hedra sit ställe ibland Svenska Snille-Alster, och tidsens rost förmår intet på hans namn hos sena Efterverlden.

Nu hade Svenske män begynt at gå i samhålden, til at af trycket kundgjöra allehanda förfök til Vetenskapernas upodling. SPORINGEN blef strax, efter sin ankomst ifrån utrikes orter, kallad til Ledamot af det, som hafver sina möten i Upsala. Och Edart vittra Samqväm, *Mine Herrar*, som til sin uprinnelse är ungt, men går redan i bredd med de äldsta i verlden, drögde ej länge at välja SPORINGEN til Medlem, och försåkra sig om hans biträde. Jag vil
ej

ej upräkna alla de Snilles - Prof som finnas efter honom i Handlingarna. J lären likafullt känna SPORINGEN, såsom trädet af sin frukt. Han hafver ej ingifvit sådant, som allmänt och vanligt är, allenast at ej hans namn måtte saknas. Inga omständigheter fela, til at göra nytta af hans påfund. Ej eller fåges mycket, til at fylla sidan; och man igenkänner hans upriktighet i hans arbeten.

Vi hafve många berättelser om en Rörelse i männilkokroppen, som mestedels hafver intet at betyda, ofta likväl är en svår sjukdom, och understundom et dödsfens förbud, jag menar det vi kalle Hicka af låten, som hon hafver med sig. Det är sållsamt, at en människa dermed i 8. dagar hafver plågats, med knapt så mycket uppehåll at kunna mata sig. Äfven at Hicka i flera veckors tid på en viss tima hafver infunnit sig; hvartil jag varit åsyna vittne. Men SPORINGEN hafver i Upsala Vetenskaps Societets Handlingar beskrifvit en Hicka, som var långt sållsamare. En man börjar hicka så snart som någon klämmer hårdt på hans Puls, trycker på hans förhand, på foten, tjockbenet, knå, hela ryggen, bak i nackan, på den ådern som löper midt öfver Ånnet ned til nåfan, men hickade ej, när man pråffade på Pulsåderna i tinningen, och hickningen stanade aldeles, när man klåmde starkt midt på hans handbaka. Det är

är någfsamt at låfa hans Betänkande häröfver, hvilket nog utvisar hans skickelighet at utforika sjukdomens belkaffenhet, fastån man skulle ej vara af samma tanka med honom om des närmesta orsak. Men at bota sjukdomen, hvaruppå det måst ankommer, lyckades honom. Ty igenom åderlåtning, bad och invärtes medel blef denna besynnerliga Hicken för den gången häfven; det såkra-
ste teknet, at det begrep som han gjorde sig om sjukdomen, hade god grund.

Ingen såg bättre in uti nyttan, som deras öppningar hafva med sig, hvilka uti någon besynnerlig sjukdom åro afledne, ån SPÖRINGEN, och ingen visste bättre at använda sig dem til förmån, ån åfven han. Til vidskepelses trots och okunnighets vahneder blifver det åndteligen dervid, at den får redigt begrep om de tvårafte sjukdomar, och lycka i deras utrånande och botande, som med färdig hand och förståndigt öga får öppna den döda kroppen, och se i hvad ådel skadan bestod, som konsten måste vika före. Vår SPÖRING utlåter sig uti et Rön til Edart Samqvåm, *Mine Herrar*, at de göra illa som förneka Låkaren förråttat sådana öppningar, efter det befordrar konstens tillväxt, och visar om han tagit sjukdomen på rätta foten. På samma ställe berättar han hvad som funnits i en dödan efter långsam kråmpa, med döf värk i vänstra sidan, och huru en plötslig ånda timat af en sprucken mjålta

mjälta och svart utguten materia. At jag ej måtte nämna flera dylika (*)

Vår SPÖRING drog uppå sig oskyldigt en ledsam strid, genom sin flit och ifver, at tjena denna Kongl. Vetenskaps Academien. Ty när han hade gifvit sin Berättelse om den qvinnan, som i 13. år burit sit foster och derifrån genom operation blifvit lyckeligen skild, så måste han se en hård och oanständig skrift emot honom til Kongl. Vetenskaps Academien inkomma, af en främmande Doctor som Operationen förestådt. Denna så väl som SPÖRINGENS Svar förvaras i Academiens Archiv. De som

(*) Följande Rön äro jämväl af Professor Spöring ingifne til Kongl. Vetenskaps Academien, och i Handlingarna införde:

Berättelse om en sållsynt Benvåxt vid ögat på en människa. Rön och Förfök angående en besynerlig underjordisk fetma, funnen i Finland.

Beskrifning på en i Finland mycket gångse Barnsjukdom, Borst kallad.

Kårt Berättelse om Musci Islandici eller Hedegråsets verkan i en qvinno-kropp, hvars Uterus var med en stor myckenhet vatten-blåsor upfyld.

Ågg och ungar af Snäckor och Muslor fundne i petrificerade Musselskal.

I Upsala Vetenskaps Societets Handlingar finnes följande af Professor Spöring:

Abcessus Ventriculi & Hepatis Observatio.

Vitulus biceps, bicors &c. Observatio Anatomica.

Observationes Meteorologicæ Aboensës.

At man ej må förbigå Professor Spörings vackra Beskrifning om sättet at ympa koppor. Tryckt i Åbo 1737. i 4:to.

som kändt SPÖRINGEN, veta, at han var en from man. Arg list var långt ifrån honom. Men när han blef rörd på öma stället, som en årlig man råknar sitt goda namn vara, så godt samvete undskyller honom; så fants galla nog i denna dufvan, och rosen hade taggar. Lyckeligt för Vetenskaperna, när stridskrifter komma i Edra händer, *Mine Herrar*, som ej dermed skåmmen faken. Genom Edar omsorg gaf Herr Doctor MONNSOY sjelf up en vacker och omständelig beskrifning, öfver alt det som förelupit vid denna skårningen, som kallas Keyserlig, efter den Romerska CÆSAR på det fåttet säges hafva kommit i verlden. Hon är ibland de fållsynta, och så mycket hederligare för Edra Handlingar. Men hugneligit för SPÖRINGEN, at sanningen bestyrktes, som han framgifvit, och J singen et nytt prof af hans redelighet och ifver, at granneligen besörja om alt hvad som kunde tjena til fakens uplysning.

Viljen J, *Mine Herrar*, hafva bevis på Professor SPÖRINGS insigt uti Natural-Historien, och den delen som handlar om stenar, så genomögnen hans Berättelse om Svenka gullet. Han anförer många bevis, at det ej är omöjeligt, en gång få bryta gull i Norden, såsom många hafva trodt, ånda ifrån CORNELII TACITI tid. Detta skref han i Kongl. Vetenskaps Societetens Handlingar för år 1736. Och Gullgrufvan i Smoland be-

gynte upptagas några år derefter. I samma Rön glömde han ej at hedra sin afledna Måstare och Gynnare Sal. Archiater BROMMELL, såsom den han, och hvar årlig Svensk hafver at tacka för mycket i detta stycket af Fäderneslandets Natural-Historia. Och ingen kunde bättre göra denna vidtberömda Mannens Lefvernes-Beskrifning, än vår SPORING gjorde det uti Kongl. Vetenskaps Societetens Handlingar.

Han meddelte gerna androm hvad han sjelf visste, och tålde ej at nyttiga Rön lågo ofruktfame i glömskan. Således lät han inflyta i nyfsnämnda Handlingar en Berättelse, huru och med hvad machiner den snabbe Chirurgus HOFFMAN år 1695 gjorde här i Stockholm en flicka, som var dumbe, talande, när han skär et stycke bårt af hennes tunga, som vanskapeligen hängde henne utur munn, och hindrade målet. Hvilket Rön des gode vänn och refekamerat, denna Kongl. Vetenskaps Academiens vårda Ledamot Herr Archiater RIBE hade lemnat honom. Et annat Rön om Arsenicum har vår SPORING låtit fåtta i samma Handlingar. Jag vil ej säga mer, än at det år kommit ifrån vår käckä BRANDT, hvilken utarbetar det han skrifer med den granlagenhet, vett och flit, som år vård en Naturklok och Mathematicus, J kunnen döma deraf hvad det dåger.

Det

Det fifta som Professor SPÖRING fände til Kongl. Vetenskaps Academien, var Hans Berättelse om Binnikemasken, som kommit utur en bälde i ljumskan på en kvinna. Han anförer der åtskilligt om Binnikemaskens ursprung och beskaffenhet, samt medel at utdrifva, alt på årfarenhet och goda skål grundadt. Jag tors säga, at detta hans Rön varit et lyckeligt förbod til dylika i samma ämne, som gå ån längre och mycket fannolikt göra hvad han med tvekan föreställer. Det tyckes såsom våra tider och Svenska Medicis hade blifvit förbehållit, at upptäcka något besynnerligt om denna Masken. Åtminstone hafver mer dervid blifvit gjordt nu på två års tid, ån på hundrade tilförene. Naturen döljer sig icke när vi åre idoge at leta. Om vi följe tått efter, så råke vi snart nog på des s sporr. Hvad nyheter hafve vi icke på några år fått årfara om Electriciteten, och huru ha icke de små kråken Polyperna fatt oss i förundran? Alla våra Systemer öfver lif och fortplantning svigta, och man må väl frukta at de snart omkull ramla. Så mycket hafva Herr TREMBLEYS Polyper uträttat. Det ena påfundet råcker det andra handen. Polyperna hafva gifvit En af Edra välförtjenta och vidtbekanta Ledamöter (*) tilfälle, at uttyda salig SPÖRINGENS Gåtor: hvaraf det kommer, at Binnikemasken växer ofta til otrolig

B 2

långd,

(*) Herr Archiater LINNÆUS.

långd, sedan han i stora stycken blifvit utdrifven, och hvadan de stycken äro, som kallas Gurkkårnor. Han har vift, at Binnikemasken å den ena åndan fäller ringar eller leder, som blifva til andra maskar, på samma fått som det sig med Polypen förehåller; men på den andra åndan skjuter i långden. Han har ock befannat, det som Professor SPÖRING giffade, at Binnikemaskens leder äro så många maskar hvar med sin munn och maga; och gådt öfver dem alla med samma öga, som han vissligen hafver skådat hela Naturen: han hafver delat dem i slågter, nämnt dem i namn, och gifvit märken, hvaraf de skiljas ifrån hvarandra.

När en annan af Edra vårda Ledamöter (*), som både är lyckelig Medicus och granlaga Observator, fullföljer hvad han så vål begynt om sjukdomen, som denna Masken åstadkommer, des beskaffenhet och läkemedel; så få vi med fågnad se, huru Natural - Historien och årfarenheten föra båda til det högsta åndamålet af alla påfund uti Läkarekonsten, som är de sjukas hjelp och undsättning.

Professor SPÖRING hafver så förestådt sin syssla såsom en samvetsgrann man anstår, och ej annat kan, eho som vördar sin Vetenskap. Han var alltid flitig och otörtruten at göra sit bästa til Ungdomens tjenst. Och fastän han hade ej lycka at upamma
många

(*) Herr Archiater ROSÉN.

många Läkare, så feltes honom likväl aldrig Åhörare, som voro kåre i hans föreläsningar, och efter hvilkas begrep han visste låmpa sig. Den enda (*) som gjorde alfvare af Medicin, åt hvilken Professor SPORING hade det nöjet at gifva Doctor-Bref, fastån frånvarande, under sista Krigsbullret i Finnland, betygar uti sin Skrift til SPORINGEN, at han hade varit honom en god Fader, en trogen Lärare, hans lyckos begynnare och fullkomnare.

Utom de Syflor som rörde af hans Profession, måste han kännas vid många andra, som til honom lemnades ifrån Domstolarna, efter han var den enda Medicus uti Stor-Furstendömet Finland. Med den förfarenhet, som han hade i Anatomien, och färdighet at sjelf lägga handen vid, utan at behöfva lita på andra, när det ankommer på människors lif och blod; jämte redigt begrep och lätthet at utföra sina tankar, som alla hans arbeten utvisa; så kunde han ej annat ån göra vederbörande godt nöje. Jag är vitne til den flit och grundeliga lärdom, som han gaf prof af, i den brevväxling han hade med Kongl. Medicinska Collegio.

Hvad mycken kärlek han haft för Akademien i Åbo, och Medicinens upkomst, pröfvas nog af hans omsorg för Anatomie-Kammarens och Bibliothekets anläggning. Han visade, det en årlig man, som ålskar sit Fädernesland, har ej nog dermedelst, at han

B 3

fer

(*) Doct. EKELUND.

fer sin och de sinas goda utkomst; fel, som är nog allmänt ibland oss. Vi böre göra något för det Allmänna, för Konstens tilväxt och heder, utan anseende på egen förmån. Vi äre ju ej födde för oss sjelfva. Fäderneslandet äger största lotten uti oss, och för det böre vi ej skona vårt lif, än mindre vår beqvåmlighet. Professor SPÖRING gjorde så goda föreställningar, och var så väl känd hos Åbo Stads Inbyggare, at de skänkte det gamla Skolehuset til at göra deraf Anatomie-Sal, efter den ritning och utkast, som han hade gifvit. Han gaf jämväl plan til det nya Bibliotheket, och förestod byggnaden, så väl som förbättringen, sedan det tillika med Domkyrkan år 1738. hade afbrunnit.

Til en Naturalie-Kammars inrättning vid denna Kongl. Akademien, hafver han bidragit genom utverkande af Hans Maj:ts Nådiga befallning til Kongl. Bergs-Collegium, at så väl de der umbärliga Stuffer, som ock ifrån alla Bergmåstare-Dömen i Riket, prof af de upfundne Malm- och Mineral-förter, skulle til Åbo försändas. Huru mycket kan icke den uträtta i en god sak, som hafver alfvar och tager sin steg med försigtighet? Jansen dessa Inrättningar såsom Professor SPÖRINGS Grafvårdar, dem han sjelf uprest sig, och äro honom til så mycket större heder, som ej egen fördel, men det Allmännas bästa och Läkare-konstens nytta legat derunder.

Den

Dentid, som han hade öfrig af sina Åmbetsfyslor, använde han vid sina Böcker och i sit Naturalie-Cabinet. Han var nog öfvertygad, at en Medicus, som glömmet Boken, är lik en Styrman som vil göra bestick utan Sjøkort. Derföre hade han förkaffat sig et kostbart Bibliothek, och hans utgifna arbeten vitna nogsam, at han ej mindre vetat bruka sina Böcker, än välja dem. Der fick man ej allenast se STAHLENS och hans Anhängares Skrifter; ej eller BOERHAAVES Skrifter allenast, och deras som utur hans Schola äro komne. Han hade samlat alt hvad han af äldre och yngre Låkares arbeten nyttigt funnit. Andre måga, såsom vissa gråsmakar, fuga altid på samma blomma, eller som Spinnelen draga tråden utur egit lif. Kloke Låkare likna Bier, som skattar åtskilliga blomster, och besöker Vitvåplingen så väl som Solblomman, och smakar lika lustigt på den låga Backtimian, som de anfärliga Rosenmarinstånden. Det kommer alt derpå an, at rätt vända sig til fast och kraft hvad man låser. Professor SPORING gjorde sig CASSIODORANI ord til minnespråk: *Ingen har större orsak at flitigt studera, än den som har at göra med människors lif och hälsa.*

Men såsom den bästa boken är Naturens, så hade han bredevid Bokkammaren, sin stora och sköna samling af Naturalier, i lynchher af Stenarter och Snäckor. En som åger vitsord

ord i denna faken, och berömer ej öfver måttet, hvilken jag gerna två gånger ville nämna, skrifver på et ställe (*), at denna Mineral-famlingen är ibland de bästa som finnas i Sverige.

Af den ifver som Professor SPORING visade för det Allmänna bästa, och den kärlek som han alltid hyste för sin Profession, dömen J lätteligen, *Mine Herrar*, om hans goda, upriktiga och dygdiga sinnelag. Han var trofast vänn och ledsnade ej vid vänskaps-prof, men lät ej billigheten gå under, när vänskap fattes deremot. J sit umgänge var han glad, angenäm, och fintlig; han förstod väl at blanda i sit tal det saltet, som gör lustigt sällskap, utan at falla i fåfånga. För öfrigit var han tyfvlåten, föraktade få högt prat och stor ord, at hans enda fel såges hafva varit, det han ej kunnat föra til torgs det han visste; förmodeligen efter han hade nog af sin vetenskap och grundeliga öfvertygelse, och ville ej vara lik dem, som förmå mycket i orden, men intet i sjelfva verket. Han var nögd med sin del och tappade ej modet, äfven då hans vilkor voro icke de bästa, långt ifrån, at han med en neslig karghet skulle sig.

At han varit god Medicus, intygar det måsta, som gifvit mig ämne til detta Tal. Derom vitnar rycktet, och deras förtroende,

(*) Herr Archiater LINNÆUS i sista Uplagan af Systema Naturæ.

de, som anlitte honom. Huru mycken ömhet han visade för sina sjuka, vet man nog at tala om, jämväl i Stockholm, efter hans vistande här, under krigsbullret i Finnland. Ej eller ser jag, at det kan lånda honom til last, hvad som säges om hans fruktan i omgång med sjukdomar. En fruktäm Medicus är bättre, än en oförvågen. Han låter den sjukas nöd gå sig närmare til hjertat, och tror sig aldrig vara låker nog emot sin fienda. Ty i sjukdomar, låsom i krig, bör intet föraktas. Professor SPORING var ej modfält, men gjorde med färdighet hvad han mogit hade betänkt. Jag hafver märkt, at han föredrog altid enfaldiga läkemedel, för mycket sammanfatta, och skämdes ej vid hus-curer. En god egenkap hos en Doctare, och nödig för dem som bo på aflågsen ort, eller hafva fattiga sjuka at hjälpa. Jag önskar at Hans *Läkare-Reglor efter Svenska Domare-Reglorna inrättade, med Anmärkningar*, som ligga ibland Dets papper, renkrefne och färdige til trycket, voro allmänne gjorde, så skulle vi nog få se hvad godt maner som SPORINGEN haft at umgås med sjuka.

I sit åktenkap, som han ingick 1732. den 4. Maji med Jungfr. HEDVIG ULRICA MEURMAN, var han lyckelig, och tedde sig låsom en förnuftig man anstår. Af otta Barn, som hans Fru födt honom, lefver allenast en Son, hvilken årft sin Faders namn

namn HERMAN DIEDRICH, och en Dotter
HEDVIG ULRICA.

Naturen, som lå öfverflödigt prydt Pro-
fessor SPORINGS själ, hade ej varit nidk
emot honom i kropps förmåner. Han hade
fått en til längden lagom, och välvuxen
kropps ställning, korta krufiga hår, och
tåckt men manligt ansikte, så at han drog
allas tycket til sig, jämväl i första åskådandet.

Han hade varit efter sina utländska re-
sor underkastad flusser, i synnerhet öfver
länderna, som delte sig nedåt lår och ben
med svår verk, men fäste sig sista året uppe
i axlarna. Då tillslog en anderräppa, en myc-
kenhet segt slem med hetta och feber, svålg-
ningen hindrades, och svimningar infunno
sig vid minsta rörelse. Och fast ån dessa
plågor lindrades någon tid, så föll han åter
in i en ståndig feber med liten yra, som ö-
kades alt mer och mer, til dess han i en stilla
död affomnade den 17. Junii 1747. men lef-
ver nu et bättre lif, och njuter i fullt mått
alla hjälplama och för sin nåstas välfärd

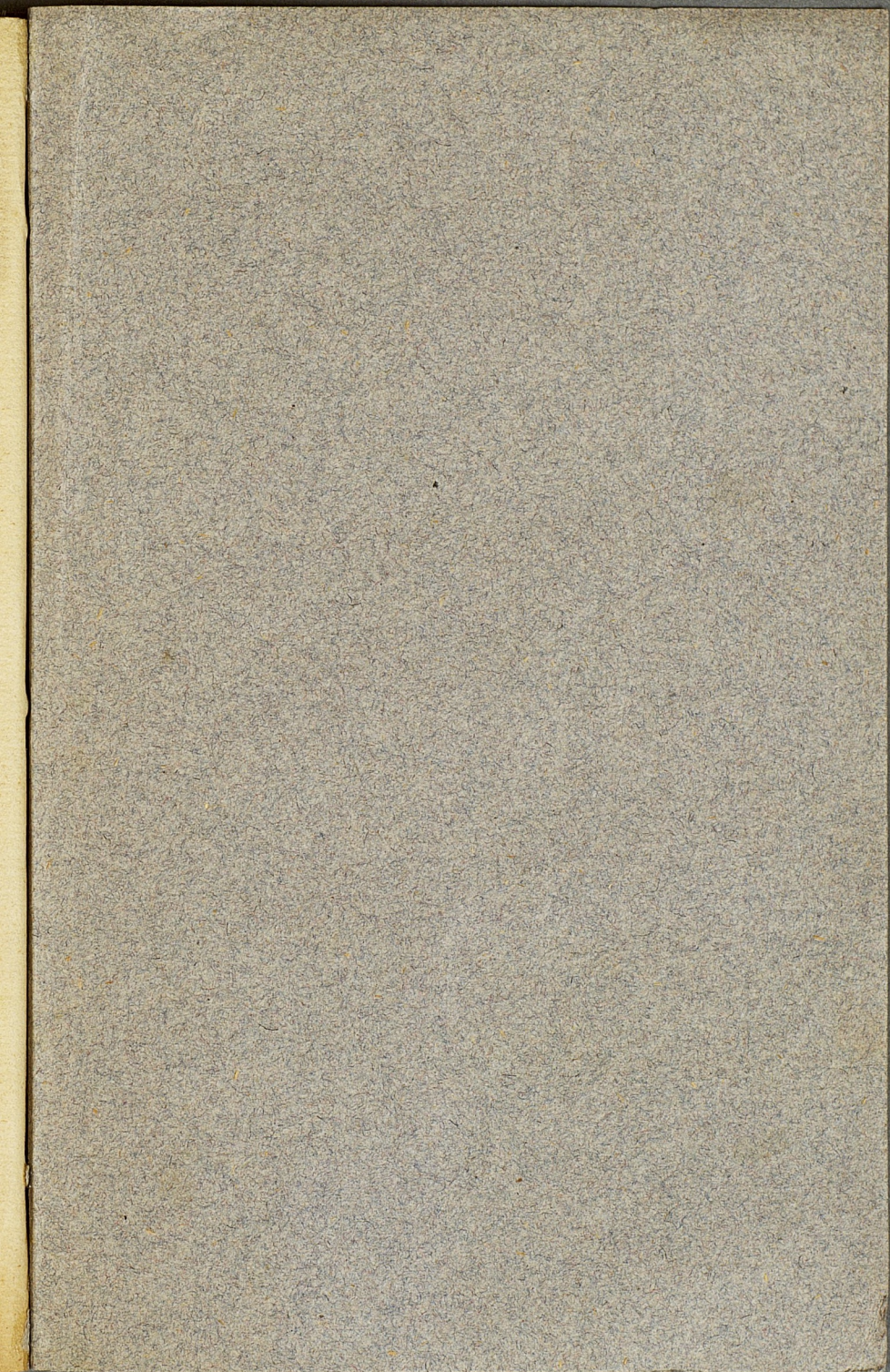
bekymrade Läkares, vissä belöning
i det Eviga.

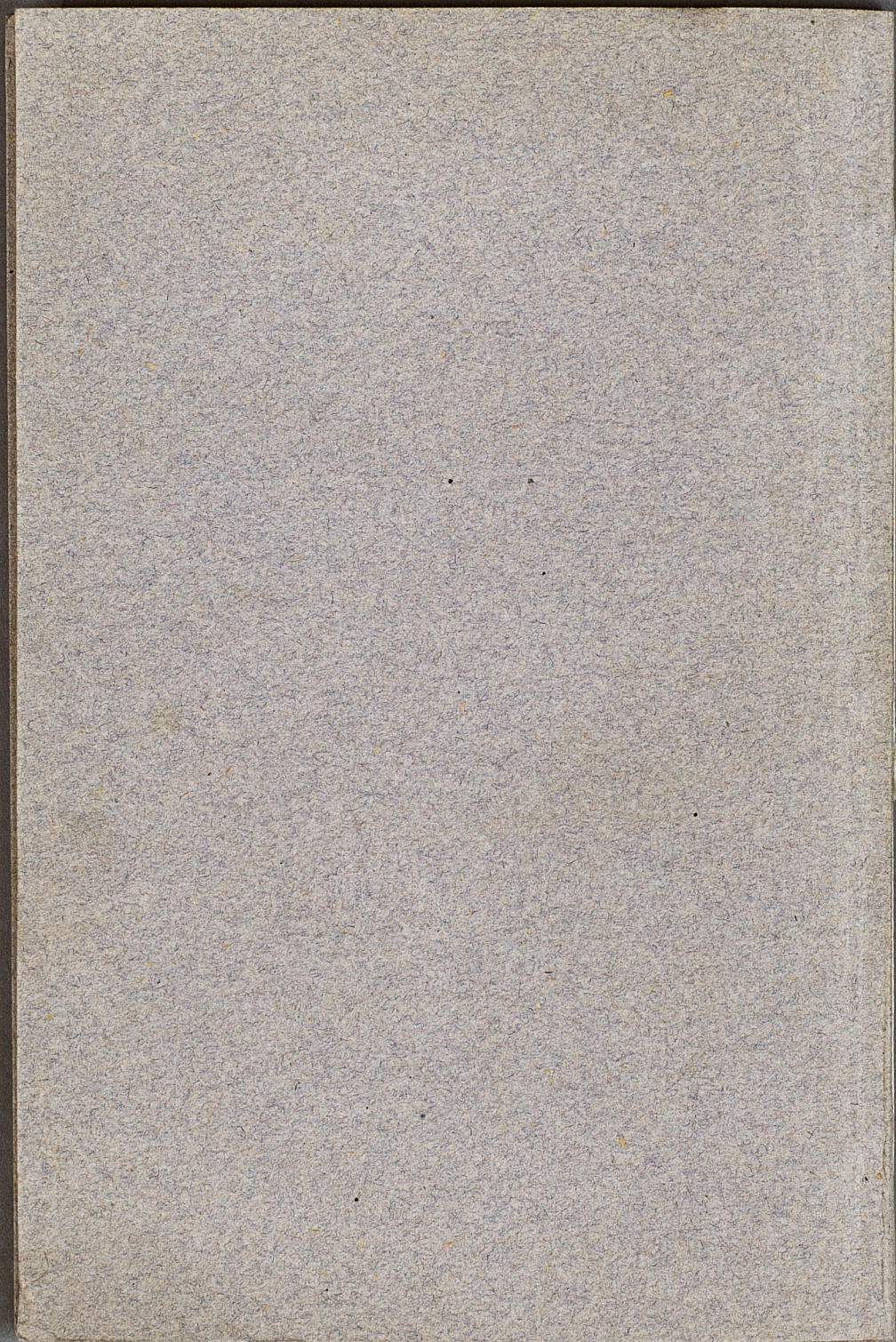
* * * * *

* * * * *

* * * * *

*

www.books2ebooks.eu